

Meksička revolucija 1910. - 1920.: heterogenost jedne revolucije

Filipović, Sergej

Source / Izvornik: **Essehist : časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti, 2012, 3, 61 - 67**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:770488>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

MEKSIČKA REVOLUCIJA 1910. – 1920.: HETEROGENOST JEDNE REVOLUCIJE

Sergej Filipović

Meksička revolucija započela je 1910. godine kao reakcija na dugogodišnju vladavinu predsjednika Porfirija Diaza. Pokretač pobune bio je Francisco Madero, a pobuna se uskoro pretvorila u socijalnu revoluciju, Diaz je smijenjen te je Madero preuzeo ulogu predsjednika Meksika. Reforme su se sporo provodile pa je Madero gubio podršku, što je iskoristio Victoriano Huerta te vojnim udarom došao na vlast. Protiv njega su se pobunili konstitucionalisti pod vodstvom Venustiana Carranze, a pridružili su mu se i Pancho Villa te Emiliano Zapata. Nakon što je Carranza osvojio vlast, došlo je do odvajanja sa Zapatom i Villom te je započeo građanski rat. Carranza je iz rata izašao kao pobjednik te je 1917. godine donesen meksički Ustav. Revolucija je završila ubojstvom Carranze i dolaskom na vlast Alvara Obregona.

Meksička revolucija prva je socijalna revolucija u Latinskoj Americi u dvadesetom stoljeću. Pokrenuta je kako bi se svrgnuo dugogodišnji predsjednik Porfirio Diaz, čija je diktatura dovela u nezavidnu situaciju visoki postotak meksičke populacije. Revolucija je trajala od 1910. do 1920. godine, bila je vrlo kompleksna te se sastojala od nekoliko faza, dok se svaka od njih sastojala od više pokreta koji su ponekad bili povezani, a ponekad sukobljeni. Na revolucionarna zbivanja različite su meksičke regije različito reagirale, različiti su društveni slojevi različito reagirali, a kad bi se neki zajednički ciljevi i ostvarili, došlo bi do novih zahtjeva i novih borbi. Heterogenost te stalni sukobi i razilaženja produžili su trajanje revolucije na punih 10 godina, tijekom kojih je proliveno mnogo krvi te izgubljeno mnogo ljudskih života. Meksička je revolucija iznjedrila na površinu osobe kao što su Francisco Madero, Victoriano Huerta, Venustiano Carranza, Alvaro Obregon, Pancho Villa i Emiliano Zapata.

Uzroci revolucije

Postojalo je više razloga za revoluciju, no glavni uzrok početka revolucije je *porfiriato*, odnosno vladavina predsjednika Porfirija Diaza, čija je vladavina Meksikom trajala od 1876. do 1911. godine. Njegova vladavina doprinijela je stvaranju strukture političke vlasti u kojoj su apsolutnu prevlast imali bogati veleposjednici, krupni kapitalisti, dok su strani interesi bili svugdje prisutni. (Južnić, 1968: 125) Diaz se nije brinuo za potrebe Indijanaca, više mu je bilo stalo do toga da se oblači kao «bijeli europ-

ski aristokrat». Sve odluke Diazove vlade bile su usmjerene prema interesima privilegiranih slojeva. Banke su posuđivale novac samo utjecajnim ljudima, porezi na velika imanja bili su samo nominalni, dok su porezi na mala imanja ponekad bili veći i od njihove vrijednosti. Mnogi vlasnici sitnih zemljišta kao i brojna sela ostali su bez svog vlasništva. (Phipps, 1924: 2)

Pristaše Diazova režima mogu se podijeliti u četiri skupine: vojsku, kler, strane špekulante i veleposjednike. Oni su imali gotovo potpunu slobodu u iskorištavanju prirodnih bogatstava države kao i u podvrgavanju naroda svojim potrebama. Davanjem koncesija stranim investitorima, Diaz je punio blagajnu sredstvima potrebnim za očuvanje svog reži-

Emiliano Zapata i njegovi sljedbenici.

ma, te se na taj način oslobađao ovisnosti o masama i dobivao priliku još više učvrstiti svoje savezništvo s Crkvom i ostalim privilegiranim skupinama. Do 1910. godine gotovo polovica Meksika pripadala je nešto manje od 3000 obitelji. Favorizirani vlasnici željezara, tvornica mesa, tvornica papira, rudnika zlata i pivovara prosperirali su i povećavali svoj kapital. Predsjednikovi miljenici dobivali su koncesije i javne radove te se na taj način obogaćivali. Diaz je malo ulagao u školstvo bojeći se da bi obrazovane ljude bilo teže podvrgnuti, ukinuo je i zatvorio škole u manjim naseljima, što je dovelo do toga da su se obrazovati mogla samo djeca iz dobrostojećih obitelji. Stvoreno je stanje gdje se prihvaća princip da jači imaju pravo iskorištavati slabije i vladati nad njima. U takvoj situaciji je i Crkva u Meksiku, koja

je bila među privilegiranim, to prešutno prihvaćala. Dok je manjina živjela u raskoši, većina je stanovništva živjela u bijedi. (Berler, 1964: 41-42)

Problem je bio i što se nezadovoljstvo nije smjelo izraziti jer je Diaz svaki izraz nezadovoljstva smatrao napadom na sebe. Uz privilegirane slojeve, nezadovoljstvo su izazivali i niži činovnici jer su kontrolu policijskih snaga koristili za zastrašivanje i zlostavljanje nižih slojeva društva. Nezadovoljna bila je i radnička klasa jer vlada nije dopuštala radnička udruženja niti korištenje metode štrajka. Vođe radnika su bili zlostavljani, zastrašivani, premlaćivani i zatvarani. Umjesto da se na radnička udruženja gleda kao na pokazatelj industrijskog napretka Meksika, Diaz je na radnike gledao kao na prijetnju. Radnici na velikim zemljišnim posjedima imali su mizerne plaće i uvjete života, a nisu se mogli ikome niti požaliti jer je vlada bila čvrsto uz velike zemljo-posjednike. (Rowe, 1912: 286-294)

Uz unutarnje uzroke proizašle iz Diazove vladavine pa i iz ranijih razdoblja meksičke povijesti, postojali su i uzroci koji su izazivali revoluciju, a koji potječu van granica Meksika. Španjolski anarhisti i socijalisti, proganjani u domovini, proširili su svoje poruke u Meksiku. Postojao je i veliki utjecaj militantnih sindikalista iz Sjedinjenih Država na Meksikance koji su radili u SAD-u pa se vratili u Meksiko. Svakako je na revolucionare utjecao i Ricardo Flores Magon. (Goldfrank, 1979: 142-143)

Navedeni uvjeti koji su vladali u Meksiku bili su u svakom slučaju dovoljni da izazovu revoluciju. Trebao je još samo okidač koji će tu revoluciju i pokrenuti. Taj okidač bio je Francisco Madero i njegov anti-reelekcionistički pokret. Svi ostali koji su imali problema pratili su ga, nadajući se da će redistribucija političke vlasti dovesti i do redistribucije bogatstva, dok su se neki nadali da će se promjenom vlasti omogućiti dolazak na vlast osoba koje bi mogle pogodovati pojedinim posebnim interesima. No da bi se sve to postiglo, prvo je bilo potrebno srušiti režim Porfirija Diaza. (Calvert, 1969: 51)

Predrevolucionarni pokret

U predrevolucionarnom se pokretu najviše isticao Ricardo Flores Magon, anarhist, idealist i liberal. Godine 1901. sa svojim bratom Jesusom pokrenuo je novine *Regeneracion*, u kojima su se iznosili stavovi suprotni režimu Porfirija Diaza. Stalno proganjen, godine 1904. odlučio je otići u Sjedinjene Američke Države te je tamo ponovno pokrenuo svoje novine. Do 1906. godine dovršio je program Meksičke liberalne stranke, čiji su značajni članovi bili i Juan Sarabia, Antonio I. Villareal, Enrique Flores Magon, Manuel Sarabia i Librado Rivera. Prvi cilj programa bilo je rušenje Diazovog režima i uspostava demokracije. Program je manje bio politički, a više socioekonomski te je predlagao ustavne reforme vezane uz vojsku, poboljšanje rada državnih službenika, rekonstrukciju poreznog sustava,

kontrolu Crkve, novu zemljišnu politiku, podizanje prava radničke klase itd. Iste godine Meksička liberalna stranka objavila je rat protiv meksičke vlade te pozvala sve lojalne Meksikance da se pridruže ili barem pomognu pokretu. Pokretu se priključio i određen broj američkih radikala, anarhista, socijalista i pripadnika organizacije *Industrial Workers of the World*. (Taft, 1972: 552) U rujnu je Hilario C. Salas vodio napad na Acayucan. Iako su bili blizu pobjede, pobunjenici su se odlučili povući jer je Salas nesretnim slučajem bio ranjen. Vođe Meksičke liberalne stranke bili su uhićeni zbog kršenja zakona o neutralnosti, dok je Ricardo Flores Magon bio prisiljen skrivati se te je vlada SAD-a raspisala nagradu za njegovu glavu. Uskoro je i on uhićen te osuđen na zatvorsku kaznu, a izaći će iz zatvora tek kad Maderov pokret već bude bio aktivan. (Cumberland, 1942: 345-351)

Nakon što su vodeći pripadnici Meksičke liberalne stranke osuđeni na zatvorske kazne, vodstvo je preuzeo Praxedis G. Guerrero, odličan propagandist, koji se koristio pseudonimom *Nihil* i slao kodirane poruke kako ne bi bio otkriven. Trebalo mu je gotovo dvije godine da dovoljno osnaži pokret i oporavi ga od poraza iz 1906. godine, kako bi pobunjenici opet mogli započeti rat protiv vlade. U lipnju 1908. godine pobunjenici su uspješno zauzeli grad Viescu u sjevernom dijelu regije Coahuilla uz minimalne žrtve. No javno mišljenje učinilo je svoje, pobunjenici su okarakterizirani kao banditi koji su grad osvojili samo kako bi stekli privatnu korist te su zbog toga, iako nepravedno optuženi, dobrovoljno napustili grad, ostavši razočarani što im se stanovništvo nije pridružilo u njihovoj pobuni. Time je njihov pokret bio praktički završen, no revolucionarne ideje su stvorene, a te ideje će iskoristiti sljedeća generacija revolucionara pod Maderovim vodstvom. (Gutierrez, 2010: 229)

Početak revolucije i Maderova vladavina

Porfirio Diaz je 1908. godine u intervjuu danom američkom magazinu *Pearson's Magazine* obznanio da se ne planira kandidirati na sljedećim predsjedničkim izborima u Meksiku. Kad se na sljedećim predsjedničkim izborima ipak kandidirao, dobio je velikog protivnika u Franciscu I. Maderu. Madero je rodom bio iz Coahuille, pripadnik imućne obitelji, studirao je agrikulturu na Berkeleyu, a završio obrazovanje u Francuskoj. Bio je visok svega 163 cm, imao je prilično visok glas te nekako nije izgledao kao vođa revolucije. Uspješno je vodio vlastitu plantažu pamuka, brinuo se o svojim radnicima, podigao im je plaću iznad prosjeka, a omogućio im je i besplatnu liječničku skrb.

Madero je Diazu zamjerao njegov odnos prema nižim klasama pa je počeo pisati pamflete protiv Diaza, a zatim i knjigu *Nasljeđivanje predsjednika*. Ubrzo, stekao je veliku popularnost pa se Diaz uplašio te je u lipnju 1910. godine, taman pred izbo-

re, naredio njegovo uhićenje pod izlikom da potiče ljude na pobunu. Nakon toga Diaz je na izborima uvjerljivo odnio pobjedu te, smatrajući da Madero više ne predstavlja opasnost, donio odluku da ga se pusti na slobodu uz jamčevinu i zabranu napuštanja grada San Luis Potosi, u kojem je bio u zatvoru. Madero se nije držao zabrane te je prebjegao u SAD, točnije u Texas. Petog listopada 1910. Madero je napisao revolucionarnu osnovu pod nazivom *Plan de San Luis Potosi*. Pozvao je na zabranu reizbora, ali i optužio vladu za otimanje zemlje malim posjednicima (većinom Indijancima), za sudske nepravde i ilegalno otimanje zemlje, i što je najvažnije za zadobivanje potpore naroda, obećao reviziju tih odluka. (Phipps, 1924: 4) Pridružili su mu se i nekadašnji Magonovi liberali, no pobuna nije dobro započela. Iako su mu prijatelji obećali vojnu pomoć kad prijeđe granicu, Madera je dočekalo samo 25 vojnika. Razočaran, povukao se u New Orleans i bio spreman napustiti politiku te otploviti u Europu. Tada su došle vijesti da je Abraham Gonzalez, vođa anti-reelekcionista u Chihuahui uspio okupiti revolucionarnu vojsku. U toj vojsci bio je i kasniji nacionalni heroj Pancho Villa. Madero je odustao od planiranog putovanja, po drugi puta prešao granicu i udružio se s revolucionarnim snagama. Kako se širila vijest o pobuni, i sama pobuna se širila po meksičkim državama. Posebno valja istaknuti seljačkog vođu iz države Morelos, Emiliana Zapatu. (Berler, 1964: 42-43)

Diazova vojska pokušala je spriječiti oružanu pobunu. Iako je nominalno imala preko 140.000 vojnika, u stvarnosti je imala višestruko manji broj vojnika, između 14.000 i 20.000. Uz to su postojali drugi problemi. U njoj je bio velik broj kriminalaca i delinkventata, kao i dosta prisilnih vojnika koji se zapravo nisu htjeli boriti za Diaza. Časnici u vojsci su na ta mjesta došli zbog političkih razloga, a ne po sposobnostima, a gotovo svi generali su bili već starci bez snage i živosti. Pobunjenici s takvom vojskom nisu imali većih problema te su se koristili taktikom prekidanja prometnih i komunikacijskih pravaca te izoliranjem manjih federalnih jedinica i manjih gradova. (Perez, 1979: 191-193) Ključna pobjeda ostvarena je osvajanjem grada Juareza 10. svibnja 1911. od strane snaga Pasquala Orozca i Pancha Ville. Juarez je proglašen trenutnim središtem nove revolucionarne vlade. Diaz je vidio da pobunjenici pobjeđuju pa je 21. svibnja 1911. potpisao *Sporazum u Juarezu* sa sljedećim odredbama: Diaz će dati ostavku do kraja svibnja, isto će učiniti i potpredsjednik Corral, Francisco L. de la Barra postat će prijelazni predsjednik i napraviti pripreme za održavanje regularnih predsjedničkih izbora u skladu s ustavom. Dana 25. svibnja 1911. predsjednik Diaz je podnio ostavku i pobjegao u Francusku. Kad je u lipnju Madero ušao u Mexico City, dočekan je s

velikom zanosom, a ostali vođe revolucije prihvatili su ga kao svog vođu. Uvjerljivo je pobijedio na predsjedničkim izborima koji su ovaj put prošli bez namještaljki i 6. studenog postao predsjednik Meksika. «Mali luđak», kako ga je posprdno nazvao Diaz, postao je njegov nasljednik. (1)

Madero je pokušao voditi politiku kompromisa, no to se pokazalo vrlo neuspješnim. Ljevica je imala teško izvedive želje o temeljitoj socijalnoj reformi, a desnica se odupirala gotovo svim Maderovim reformama. Bilo je nemoguće zadovoljiti sve strane, no Madero je, kao idealist, baš to pokušavao te time pokazao da ipak nije bio pravi političar za to krizno vrijeme jer je odbijao vidjeti probleme. (Goldfrank, 1979: 145)

Pancho Villa i revolucionari

Do prvih razilaženja između Madera i Zapate došlo je još prije no što je Madero izabran za predsjednika Meksika. Naime, Zapata je htio da se oduzeta zemlja odmah vrati seljacima, dok Madero na to nije pristajao jer je htio čekati da se protuzakonito oduzeta zemlja vrati Indijancima na zakonit način. Vrijeme je prolazilo, a ništa nije bilo učinjeno, te je došlo do novog sukoba između Madera i Zapate. Madero je poslao federalne trupe u Morelos, što je Zapata shvatio kao izdaju i objavio svoj ambiciozni *Plan de Ayala* te odbio raspustiti vojsku. Uskoro se *zapatizam* proširio iz Morelosa i u druge meksičke države. Protiv Madera se okrenuo još jedan njegov bivši saveznik, Pasqual Orozco, potaknut i podmićen od strane snažne skupine *Terrazas-Creel* koja je držala gotovo polovicu zemljišta Chihuahue i odbijala Maderove reforme. Madero je na Orozca poslao generala Victoriana Huertu, poznatog i pod nazivom «mali pijanac», koji ga je uspješno svladao te pritom i osudio na smrt Pancha Villu, no zahvaljujući Maderu, Villa je ipak samo zatvoren. (Phipps, 1924: 7-8)

Madero je ubrzo izgubio i potporu velikog dijela stanovništva, kao i potporu Sjedinjenih Država, no nije htio dati ostavku. Tada je na scenu stupio američki veleposlanik u Meksiku Henry Lane Wil-

son. On je pomogao generalu Victorianu Huerti da dođe na vlast, iako je prvo bilo planirano da Madera Huerta zamijeni samo privremeno, a onda da predsjednik postane nećak Porfiria Diaza Felix Diaz, no on je izigran i poslan u «važnu diplomatsku misiju» u Japan. (Kos – Stanišić, 2009: 118-119) Huerta i Felix Diaz su u veljači 1913. godine odglumili desetodnevni oružani sukob u Mexico Cityju, kako bi Huerta dobio izliku da svrgne Madera. Madero i njegovi bliži suradnici su uhićeni, Huerta je pomoću vojske prisilio Kongres da ga proglase predsjednikom, a nakon nekoliko dana pogubljeni su Madero i bivši potpredsjednik Meksika Jose Maria Pino Suarez. (2)

Huertina vladavina i američka intervencija

Huertinu vladavinu simbolizira stalna borba s pobunjenicima pod vodstvom Pancha Ville i Venustiana Carranze, kao i sukobi s Emilianom Zapatom. Huerta je zapravo bio ostatak Diazovog režima koji se održao i pod Maderovim mandatom. Oslanjao se na moć vojske kojoj je i sam niz godina bio pripadnik. Huertinu vladavinu karakterizira i udaljevanje od SAD-a i približavanje europskim silama koje su ga priznale i od kojih je uspješno dobivao zajmove.

Na jugu države imao je problema sa zapatistima, no veća briga mu je bila država Chihuahua, gdje je vladao Pancho Villa koji je bio vođa konstitucionalista na sjeveru države. Villa nije vodio seljački ustanak poput Zapate, već je mobilizirao malu vojsku sitnih rančera, nezaposlenih radnika i stočara koji su se borili za posao, a ne za zemlju. Villa je imao dosta uspjeha pa je već tijekom 1913. godine osvojio gotovo cijelu Chihuahuu te nametnuo novi revolucionarni poredak. Uz uspješnu vojnu politiku, vodio je i uspješnu socijalnu politiku, sirotinji je davao hranu i odjeću te osnivao škole. Prozvan je meksičkim Robinom Hoodom. Također je proglasio i agrarnu reformu te konfiscirao velike hacijende s kojih je prihode koristio za financiranje vojske, a koje su trebale do završetka revolucije ostati pod kontrolom njegove države.

Prijetnja Huerti bio je i guverner Coahuile Venustiano Carranza koji je način kako je Huerta došao na vlast, smatrao nelegitimnim. Tražio je obno-

vu ustavne vladavine, ali ne i socijalne promjene. Kada je postao prvi čovjek Konstitucionalne vojske, pridružio mu se i Villa čija je vojska preimenovana u Sjevernu diviziju, te mladi rančer Alvaro Obregon koji je postao zapovjednikom vojske Sjeverozapada. Huerta je imao protivnike i unutar same prijestolnice, a isticao se intelektualac Jose Vasconcelos. (Kos-Stanišić, 2009: 119)

Victoriano Huerta
(1850.-1916.)

Američke vojne snage
kod Veracruza

ce. Meksiko je pao u ruke pobunjenika. (Ogorec, 2011: 303)

Građanski rat

Carranza je u ranom stadiju revolucije puno jasnije shvatio srž nemira. Po pitanju socioekonomskih reformi, Carranza je brižno balansirao između interesa, potreba i zahtjeva različitih dijelova populacije te vrlo vješto provodio učinkovite mjere. On je još kao guverner bio reformator, ali i pristalica zakonitih rješenja. Njegov pokret bio je vrlo dobro organiziran te je stekao široku bazu. Njegove su reforme omogućile urbanoj i ruralnoj srednjoj klasi bolje ekonomske prilike, politički red, obrazovanje,

Huerta je upao u financijske probleme te je bio prisiljen obustaviti isplate rata stranim kreditorima. Kako je američki predsjednik Woodrow Wilson osjećao simpatije prema pobunjenicima, a i američki poslovni interesi bili su za uklanjanje Huerte, odlučeno je intervenirati u Meksiku. Dana 21. travnja 1914. američke su snage izvršile invaziju na luku Veracruz. Poginulo je 126 Meksikanaca i 18 Amerikanaca. Wilson je izjavio da će Meksiko ostati netaknut te da SAD ne želi proširiti svoj teritorij. On je vjerovao da će intervencija u Veracruzu omogućiti Carranzi da svrgne Huertu jer je Huerti bila onemogućena nabavka oružja. Kao malo iznenađenje došlo je to što je Amerikancima Villa bio naklonjeniji od Carranze. Zanimljivo

je da je nakon intervencije jedno vrijeme bila aktualna i ideja podjele Meksika po kojoj bi Huerta bio predsjednik Južnog Meksika, a Carranza predsjednik Sjevernog Meksika. (Skirius, 2003: 42-45)

Kako su konstitucionalisti postizali pobjedu za pobjedom, Huerta je shvatio kako će biti poražen te je u srpnju 1914. njemačkim brodom pobjegao u Španjolsku, pritom za poraz optužujući Amerikan-

napredne zakone i efikasnost. I mase su osjetile dobitke njegove politike te su mogli vjerovati da će im on donijeti bolju budućnost. Iako su njegovi stavovi prema socijalnim reformama ponekad bili ambivalentni, ipak bio je dovoljno povezan sa stanovništvom da shvaća njihove opće potrebe, što ga je i održalo na vlasti. (Richmond, 1980: 68)

Tijekom 1914. godine Carranza se sve više udaljavao od svojih saveznika Ville i Zapate jer se bojao njihovih zahtjeva vezanih uz radikalne društvene promjene. Najradikalniji su bili zapatisti, villisti su bili promjenjivih svjetonazora, dok su carranzisti bili slični jakobincima. U jesen 1914. godine održana je u Aguascalientesu konvencija vođa revolucije i njihovih izaslanika na kojoj je trebalo riješiti sukob između Ville i Carranze, koji niti na osobnoj razini nisu bili bliski. Na inzistiranje villista, na skup je pozvan i Zapata. Na Konvenciji je donesena odluka da će se Carranzu prisiliti na ostavku, da će novi predsjednik postati general Eulalio Gutierrez, koji je Villu proglasio vođom Konstitucionalističke vojske. Carranza nije htio podnijeti ostavku pa su Zapatine i Villine čete zauzele Mexico City, a Carranzine su snage, na čelu s Alvarom Obregonom, našle utočište u Veracruz. Godine 1915. bilo je oko 160.000 naoružanih revolucionara, od čega 80.000 carranzista, 50.000 villista, 20.000 zapatista i oko 10.000 ostalih. (Womack, 2002: 23-25)

U siječnju 1915. Carranza se proglasio predsjednikom Meksika. Dekretom je konfiscirao veleposjede, koje su seljaci mogli dobiti natrag u vlasništvo ako su mogli dokazati da su im posjedi pripadali, ili su mogli zatražiti posjede u zajam. Dekretima je Carranza poboljšao položaj radnika te tako zadobio njihovu potporu, a obećao je i poboljšanje položaja seljaka bezemljaša – *peona*. (Kos – Stanišić, 2009: 120)

Pancho Villa
(1878.-1923.)

U proljeće i rano ljeto 1915. Villa je izgubio odlučujuće bitke od Carranzinih snaga. Najvažniju pobjedu ostvario je Obregon porazivši Villu kod Celaye, igrajući na kartu Villinog temperamenta i tako ga navukavši u zamku. U kolovozu iste godine zapatisti su istjerani iz glavnog grada. Vlada konvencionista se raspala, predsjednik Gutierrez s 10.000.000 pesosa napustio je glavni grad i dao ostavku. Američki predsjednik Wilson priznao je Carranzu kao legitimnog predsjednika u listopadu.

(Brunk, 1996: 343) Carranza je imao problema u meksičkoj državi Oaxaci, koja je u lipnju 1915. godine proglasila svoju suverenost. Carranza nije obraćao previše pažnje na to jer je tad imao većih problema s Villom i Zapatom. No u ožujku 1916. godine odlučio se pozabaviti i s Oaxacom, te je u ožujku njegova vojska osvojila Oaxacu bez ispaljenog metka. (Waterbury, 1975: 433)

Villin se pokret u Meksiku gotovo raspao, a on je, razočaran što su Amerikanci priznali Carranzu i zbog straha da će Meksiko izgubiti nezavisnost, odlučio napasti američki grad Columbus. Dana 3. ožujka 1916. oko petstotinjak ljudi pod Villinim vodstvom napalo je Columbus uz uzvike «Viva Villa¹» i «Viva Mexico²». Američka konjica, stacionirana u gradu, nakon 6 sati borbe uspjela je otjerati napadače, no u borbama je poginulo više od 100 Meksikanaca i 17 Amerikanaca. SAD je brzo reagirao na napad, u roku tjedan dana kaznena ekspedicija od 4800 ljudi, pod vodstvom generala Johna J. Pershinga, poslana je u Meksiko kako bi pronašla Pancha Villu i osvetila se za napad na Columbus. Ta ekspedicija bila je neuspješna te se u veljači 1917. godine vratila u SAD ne uspjevši uhvatiti Villu. No niti Villini planovi o slabljenju odnosa između Carranze i SAD-a nisu se pokazali uspješnima, iako su odnosi neko vrijeme bili napeti. (Katz, 1978: 101)

Od Ustava 1917. godine pa do Obregona

Carranza je za prosinac 1916. godine sazvaio Ustavotvornu skupštinu koja se održala u Quereteru. Iako je na skupštini došlo do razmimoilaženja stajališta radikalnih i konzervativnih zastupnika, rezultat je bio vjerojatno najnapredniji ustav na cijelom tadašnjem svijetu. Ustav je dao pravne osnove za politiku nacionalizacije bogatstva zemlje i podzemnih bogatstava, bio je iznimno antiklerikalno te su radnička prava povećana. To je uključivalo osmosatni radni dan, dvadesetodnevni godišnji odmor, minimalnu nadnicu, naknadu za nesreće na radu, pravo na stan, sindikalno udruživanje, štrajk itd. Članak 123. Ustava učinio je otpuštanje radnika

- 1 "Živio Villa"
- 2 "Živio Meksiko"

Pancho Villa i predsjednik Wilson

Nakon neuspjeha ekspedicije generala Pershinga u hvatanju Pancha Ville nakon napada na Columbus, američke kompanije i State Department nastojali su primiriti sukob s Villom te su mu, ukoliko bi odustao od neprijateljstva prema SAD-u, nudili stipendiju pomoću koje bi mirno i povučeno živio u Marylandu. No Villa je zadržao svoj neprijateljski stav prema američkoj politici, a jednom je prilikom 1919. godine ismijao američkog predsjednika Wilsona posjetivši američkog rudnik u Chihuahuai na mazgi koju je nazvao Predsjednik Wilson. (Womack, 2002:40-41)

vrlo teškim te je otpuštanje bez dopuštenja sindikata bilo gotovo nemoguće. Žene nisu dobile građanska i politička prava, ali su im zajamčena ista radnička prava kao i muškarcima. Bilo je to najnaprednije radničko zakonodavstvo u svijetu. (Bortz, 2003: 180) Iz starog Ustava zadržane su odredbe da narod ima pravo mijenjati vlade te da svatko ima pravo posjedovati oružje. (Paligorić, 2003: 222)

Carranza je 1917. godine i službeno postao predsjednikom države te je oštro zaokrenuo udesno. Obećane reforme nisu se provodile, tek je mali dio zemlje podijeljen seljacima, dok je veći dio vraćen veleposjednicima. Radnička prava nisu bili poštovana. Pozitivno je bilo što su žene dobile pravo posjedovanja i upravljanja imovinom, kao i pravo na građanski razvod braka i alimentaciju. U vanjskoj politici Carranza je uspio ostaviti Meksiko neutralnim u Prvom svjetskom ratu.

Carranza se vlast svidjela, a kako mu se bližio kraj mandata, odlučio je imenovati svog nasljednika. To, a i neprovođenje odredbi Ustava, nagnalo je njegove bivše suborce Alvara Obregona i Adolfa de la Huerta na novu oružanu pobunu. Vidjevši da će izgubiti vlast, Carranza je iz državne riznice uzeo 5.000.000 pesosa te u proljeće 1920. pokušao pobjeći. U bijegu je ubijen, a privremenim predsjednikom proglašen je Adolfo de la Huerta koji je imao zadatak raspisati nove izbore. (Kos – Stanišić, 2009: 121)

Za predsjednika je na izborima izabran general Alvaro Obregon.

On je konačno proveo reforme u svim oblastima političkog i gospodarskog života zemlje. Seljacima je razdijeljeno oko 3 milijuna hektara zemlje, radničke organizacije doživjele su snažan uspon, a pojačala se i prosvjetna djelatnost. Meksička revolucija bila je napokon završena. (Ogorec, 2011: 304)

Zaključna razmatranja

U Meksičkoj revoluciji od 1910. do 1920. godine prema procjenama poginulo je minimalno 100.000 ljudi. (Womack, 2002: 24) Bila je to krvava revolucija, a broj žrtava ne čudi ako uzmemo u obzir njezin dug vremenski period, veličinu Meksika, broj sukobljenih strana, broj oružanih pobuna i broj svrgnutih i ubijenih predsjednika države.

Goldfrank piše da su za uspješnu revoluciju potrebna četiri uvjeta. Prvi je stanje odnosa u svijetu koje dopušta odvijanje revolucije, drugi je uvjet politička kriza koja paralizira zemlju, treći je uvjet široka seljačka pobuna, dok je četvrti postojanje disidentskog političkog pokreta. U Meksičkoj revoluciji sva

četiri su uvjeta ostvareni. (Goldfrank, 1979: 48)

Meksička je revolucija bila složen, neujednačen i krivudavi proces borbe socijalno i politički različitih struktura. Paligorić navodi njezinih šest ključnih obilježja: svrgnuta je stara zemljoposjednička aristokracija te njezina ekonomska i politička moć; revolucija je istovremeno bila i građanski rat različitih frakcija među kojima je trebalo naći kompromis; revoluciji nisu prethodili neka šire prihvaćena ideologija ili program; jedan od glavnih rezultata revolucije preraspodjela je vlasništva nad zemljom; Katoličkoj crkvi oduzeta je politička i ekonomska moć; država je postala glavni činilac reguliranja odnosa u društvu. (Paligorić, 2003: 220-221)

Treba spomenuti kako su se u Meksičkoj revoluciji na strani pobunjenika borili i strani državljani. Valja izdvojiti generala Bena Viljoena, veterana iz Burskih ratova, te Giuseppija Garibaldija, unuka talijanskog revolucionara. Iako su imali velike zasluge u borbama, Meksikanci ih nisu voljeli te su čak bili ljubomorni na njih. U razdoblju revolucije u Meksiku se osjećao antiamerikanizam, ali i ksenofobizam općenito. (Turner, 1967: 507)

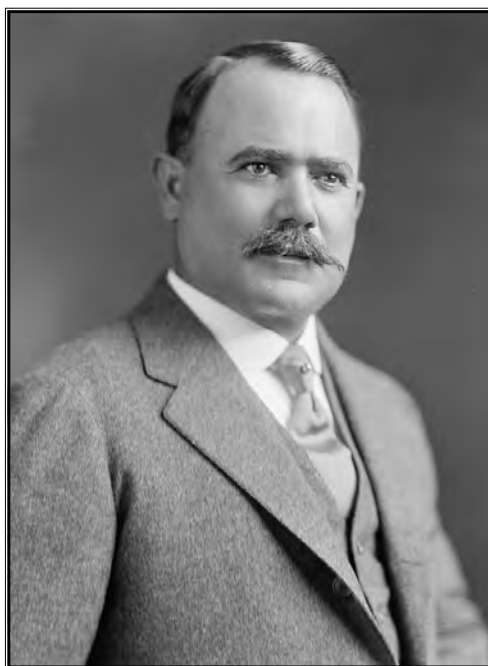
Iako Meksička revolucija nije bila radnička revolucija, treba reći nekoliko riječi i o radnicima koji su postupno dobivali na značaju. Knight piše da je radnička klasa «po definiciji bila na strani vlada». (Knight, 1984: 75) Iako je Meksiko početkom revolucije bio pretežito ruralno i agrikulturno društvo, industrija je počela sa

svojim napretkom pa je 1910. od 10 milijuna stanovnika 600.000 radilo u industriji, od čega najviše u tekstilnoj. (Bortz, 2003: 171-172)

Radnici su imali niske plaće i neljudske radne uvjete, no Ustav iz 1917. to je trebao promijeniti.

Žene su u Meksičkoj revoluciji imale vrlo aktivnu ulogu. Uz to što su radile kao medicinske sestre i bile potpora vojnicima, često su i same pristupale vojsci. Uz žene koje su podupirale revoluciju, bilo je i onih koje su joj se protivile, a to su bile pretežito pripadnice katoličkih organizacija. (3)

Dva se imena iz Meksičke revolucije osobito izdvajaju. To su nacionalni junaci Emiliano Zapata (1879. - 1919.) i Pancho Villa (1877. - 1923.). Zapata i njegovi pristalice su često smatrani banditima, što je Zapata često odmagalo. Tako je prozvan «južnim Atilom». Pancho Villa, pravim imenom Jose Doroteo Arango Arámbula prozvan je kao «Robin Hood». Zanimljivo je da je američki producent Harry Aitken s Villom potpisao 1914. godine ugovor o ekskluzivnom pravu snimanja Villinih vojnih bitaka, za što je Villa dobio 25.000 dolara. Nakon što prva

Álvaro Obregón (1880.-1928.)

bitka nije bila dobro snimljena zbog borbi po mraku, od Ville je traženo da se zbog boljih snimaka bori po danu te da umjesto stare odjeće nosi generalsku uniformu. (Womack, 2002: 27-28) Emiliano Zapata ubijen je 1919. godine nakon što je upao u zamku koju su mu namjestili general Pablo Gonzalez i njegov pomoćnik pukovnik Jesus Guajardo, koji je Zapata rekao da želi prijeći na njegovu stranu, a kad su se našli na sastanku, Zapata je ubijen iz zasjede. Pancho Villa ubijen je 1923. godine, dok se vozio svojim autom, a ubojstvo je vjerojatno naredio Alvaro Obregon (4)

Meksička revolucija od 1910. do 1920. godine krenula je kao politički revolt protiv dugogodišnje diktature Porfirija Diaza, no s vremenom je prerasla u pravu socijalnu revoluciju. Glavna značajka revolucije njezina je velika heterogenost, odnosno veliki broj različitih pokreta iz različitih društvenih struktura od kojih se svaki borio za nekakve svoje ciljeve. U revoluciji je život izgubilo preko 100.000 ljudi, od čega i dva predsjednika države – Madero i Carranza, dok su predsjednici Diaz i Huerta bili prisiljeni pobjeći iz zemlje. Tek s dolaskom na vlast Alvara Obregona, situacija se smirila te je revolucija nakon dugih deset godina završila. Iz revolucije treba izdvojiti Ustav iz 1917. koji je radnicima dao prava kao niti jedan dotad te je u to vrijeme bio možda i najnapredniji Ustav na svijetu. Ipak, ono što je ostalo najzapamćenije iz Meksičke revolucije imena su Pancho Villa i Emiliano Zapata koji su postali dijelom svjetske popularne kulture te glavni junaci brojnih umjetničkih djela.

The Mexican Revolution – Heterogeneity of a Revolutionary Movement
by Sergej Filipović

The Mexican Revolution started in 1910 as a reaction against longtime reign of President Porfirio Díaz. The uprising that soon turned into a social revolution was led by Francisco I. Madero. President Díaz abdicated and Madero became the President of Mexico. Madero quickly lost much of his support because he did not carry out the promised reforms. Victoriano Huerta took advantage of the situation and became president by staging a military coup. Venustiano Carranza and his Constitutionalists rebelled against him and were subsequently joined by Pancho Villa and Emiliano Zapata. After Carranza took office he distanced himself from Zapata and Villa and soon a civil war broke out. Carranza was victorious and in 1917 the Parliament adopted the Constitution of Mexico. The Revolution ended with Carranza's assassination and Álvaro Obregón was elected president.

LITERATURA

1. Berler, Beatrice, 1964., *The Mexican Revolution as Reflected in the Novel*, Hispania, Vol. 47, No. 1, str. 41.-46.
2. Bortz, Jeffrey, 2003, *Authority Re-Seated: Control Struggles in the Textile Industry during the Mexican Revolution*, Labor History, Vol. 44, No. 2, str. 171.-188.
3. Brunk, Samuel, 1996., «*The Sad Situation of Civilians and Soldiers*»: *The Banditry of Zapatismo in the Mexican Revolution*, The American Historical Review, Vol. 101, No. 2, str. 331.-353.
4. Calvert, Peter, 1969., *The Mexican Revolution: Theory or Fact?*, Journal of Latin American Studies, Vol. 1, No. 1, str. 51.-68.
5. Cumberland, Charles C., 1942., *Precursors of the Mexican Revolution of 1910*, The Hispanic American Historical Review, Vol. 22, No. 2, str. 344.-356.
6. Goldfrank, Walter L., 1979., *Theories of Revolution and Revolution without Theory: The Case of Mexico*, Theory and Society, Vol. 7, No. ½, str. 135.-165.
7. Gutierrez, Jose Angel, 2010., *Mexican Birthdays: Independence and Revolution, 1810 and 1910*, Social Studies, Vol. 101, No. 6, str. 225.-231.
8. Južnić, Stane, 1968., *Latinska Amerika. Društvena struktura i politički sistemi*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
9. Katz, Friedrich, 1978, *Pancho Villa and the Attack on Columbus*, New Mexico, American Historical Review, Vol. 83, No. 1, str. 101.-131.
10. Knight, Alan, 1984., *The Working cClass and the Mexican Revolution, c. 1900-1920*, Journal of Latin American Studies, Vol. 16, No. 1, str. 51.-79.
11. Kos-Stanišić, Lidija, 2009., *Latinska Amerika. Povijest i politika*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb
12. Ogorec, Marinko, 2011., *Ratovi XX. stoljeća*, Otakar Keršovani, Rijeka
13. Paligorić, Ljubomir, 2003., *Historija Latinske Amerike*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd
14. Phipps, Helen, 1924., *The Agrarian Phase of the Mexican Revolution of 1910-1920*, Political Science Quarterly, Vol. 39, No. 1, str. 1.-18.
15. Perez, Louis A., 1979., *Some Military Aspects of the Mexican Revolution, 1910-1911*, Military Affairs, Vol. 43, No. 4, str. 191.-194.
16. Richmond, Douglas W., 1980., *Factional Political Strife in Coahuila, 1910-1920*, The Hispanic American Historical Review, Vol. 60, No. 1, str. 49.-68.
17. Rowe, L. S., 1912., *The Mexican Revolution: Its Causes and Consequences*, Political Science Quarterly, Vol. 27, No. 2, str. 281.-297.
18. Skirius, John, 2003., *Railroad, Oil and Other Foreign Interests in the Mexican Revolution, 1911-1914*, Journal of Latin American Studies, Vol. 35, No. 1, str. 25.-51.
19. Taft, Philip, 1972., *A Note on «General» Mosby*, Labor History, Vol. 13, No. 4, str. 552.-555.
20. Turner, Frederick C., 1967., *Anti-Americanism in Mexico, 1910-1913*, The Hispanic American Historical Review, Vol. 47, No. 4, str. 502.-518.
21. Waterbury, Ronald, 1975, *Non-Revolutionary Peasants: Oaxaca Compared to Morelos in the Mexican Revolution*, Comparative Studies in Society and History, Vol. 17, No. 4, str. 410.-442.
22. Womack, J., 2002., *Pancho Villa: A Revolutionary Life*, Journal of the Historical Society, Vol. 2, No. 1, str. 21.-42.

Internet

1. Consular, Gaceta, *The Mexican Revolution 1910*, Mexico Connect: <http://www.mexconnect.com/articles/2824-the-mexican-revolution-1910> (11.06.2011.)
2. *The Mexican Revolution, 1910 to 1917*, MacroHistory : World History: <http://www.fsmitha.com/h2/ch03mex.htm> (11.06.2011.)
3. *Women in the Mexican Revolution*, Zapatista Women: <http://www.actlab.utexas.edu/~geneve/zapwomen/goetze/paper.html> (11.06.2011.)
4. Rath, Brad, *The Personal History of Pancho Villa and Its Effects on Mexican History*, Historical Text Archive: <http://historicaltextarchive.com/sections.php?action=read&artid=166> (11.06.2011.)